

Samenvatting

Het Rekenhof is nagegaan hoe de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België (KMSKB) en de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (KMKG) de inventaris van hun patrimonium bijhouden, hoe ze aan de hand van inventarisverificaties nagaan of stukken zich in de collecties bevinden en hoe ze de uitgeleende, gedeponeerde en aangekochte stukken beheren. Het is ook nagegaan of de twee musea de gepaste maatregelen nemen om de conservatie en de veiligheid van hun patrimonium te garanderen. Tot slot heeft het Rekenhof de opvolging en ondersteuning van die opdrachten door de toezichthoudende overheden geëvalueerd en heeft het een stand van zaken opgemaakt in verband met de digitalisering van de collecties en van de projecten die de twee musea ter zake hebben opgezet.

Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België

Het Rekenhof is van oordeel dat de KMSKB die verschillende opdrachten naar behoren uitvoeren. Er zijn echter methodologische zwakheden vastgesteld.

Op de kwaliteit van de algemene inventaris van de KMSKB is niet veel aan te merken, behalve wat de tekeningencollectie betreft. Bij de inventarisverificaties doen de vastgestelde zwakke punten afbreuk aan de garantie inzake de volledigheid van de collecties.

De uitleningen door het museum worden beheerd volgens een uniforme en kwalitatieve procedure. Op het vlak van de bruiklenen worden sinds 1990 inspanningen geleverd om de toestand te updaten en er zijn ook nieuwe procedures ingevoerd. De huidige omstandigheden voor de opvolging van de bruiklenen bieden echter nog geen garanties voor de volledigheid van het patrimonium. De aangekochte stukken worden globaal gezien goed beheerd, maar de dossiers vergen meer formalisering en de delegatieregels moeten strikter worden nageleefd.

Het Rekenhof formuleert diverse aanbevelingen om de inventarisverificaties volgens een uniforme procedure te laten verlopen, om de opvolging van de bruiklenen te verbeteren en om de delegatieregels voor aangekochte stukken strikter te doen naleven. Het pleit ook voor de uitbouw van een uniform systeem voor de opvolging en verplaatsing van stukken.

In verband met het beleid inzake conservatie en veiligheid is het Rekenhof van oordeel dat de beleidslijnen beter moeten worden geformaliseerd en moeten steunen op een risicoanalyse waarbij de verschillende actoren worden betrokken. Veiligheid is duidelijk een prioriteit voor de KMSKB.

De directeur-generaal van de KMSKB onderstreept dat die situatie het resultaat is van een prioritaire investering van de instelling sinds het begin van de jaren 60. Hij onderschrijft overigens de analyses in het verslag en preciseert dat er maatregelen zullen worden genomen om aan de vaststellingen tegemoet te komen.

Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis

Het Rekenhof meent dat de inventarisatie en het beheer van de collecties van de KMKG, alsook de omstandigheden waarin de collecties worden bewaard, zorgwekkend zijn.

De algemene inventaris van de stukken is onvolledig en weinig betrouwbaar. De afzonderlijke inventarissen van elke collectie bieden onvoldoende garanties inzake exhaustiviteit en betrouwbaarheid. Er is bovendien geen enkele procedure voor inventarisverificatie die op bevredigende wijze is uitgebouwd. De toestand van de inventarissen, het gebrek aan een reële interne controle en het gebrek aan een beleid inzake inventarisverificaties kunnen de integriteit van de collecties ernstig in gevaar brengen.

Het onderzoek van de bruikleendossiers toont aan dat de procedure enige standaardisering vergt en niet alle garanties biedt inzake goed beheer. De opvolging van de gedeponeerde stukken gebeurt niet in bevredigende omstandigheden. Omdat er geen exhaustieve lijst bestaat van die stukken en omdat er geen inventarisverificaties plaatsvinden, kan de integriteit van dat patrimonium niet worden gegarandeerd. De bewaring van de verwervingsbewijzen is problematisch door de gebrekkige kwaliteit van de archieven van de KMKG. Er is geen procedure die garandeert dat een spoor wordt bijgehouden van elke schenking die wordt aanvaard of geweigerd en dat brengt risico's met zich mee op het vlak van de integriteit.

Heel wat beheerders maken zich zorgen over de omstandigheden van de conservatie en beveiliging van de stukken van de KMKG, in het bijzonder in bepaalde reserves.

Ondanks de inspanningen die deze musea al hebben geleverd om de situatie op deze verschillende punten te verbeteren, is het Rekenhof van oordeel dat de toestand niet ten gronde is geëvolueerd.

De inventarisatie en de conservatie van de collecties zijn prioritaire opdrachten die tot de basisverantwoordelijkheden van het beroep van conservator behoren en die de grondslag vormen van alle activiteiten van een museum. De huidige toestand vereist dat strategisch wordt nagedacht over het beheer van de collecties van de KMKG, in overleg met de toezichthoudende overheden.

Het Rekenhof formuleert diverse aanbevelingen opdat de musea de activiteiten en de interne controle beter zouden beheersen, de inventarissen beter zouden bijhouden, een eenvormig beleid inzake inventarisverificaties zouden uitbouwen, de voorwaarden zouden herzien voor de bruiklening of bewaargeving van stukken, de aankopen beter zouden omkaderen en de stukken beter zouden bewaren. Voor de beveiliging van de stukken en de vernieuwing van de reserves moet een ingenieur worden aangeworven die de verantwoordelijkheid zou dragen voor het beheer en de veiligheid van de gebouwen en moet er ook een regisseur van kunstwerken worden aangesteld die zou instaan voor het beheer van de stukken in de reserves.

In haar antwoord op de audit sluit de directeur-generaal van de KMKG zich aan bij de vaststellingen van het Rekenhof en kondigt ze, met verwijzing naar het personeelstekort, aan dat precieze, concrete maatregelen worden en zullen worden genomen om tegemoet te komen aan de vaststellingen van het Rekenhof.

Toezichthoudende overheid

Als federale wetenschappelijke instellingen (FWI) hangen de KMSKB en de KMKG af van de minister bevoegd voor het Wetenschapsbeleid.

Het Rekenhof meent dat de beheersorganen van de musea en de actoren van de toezichthoudende overheid de nodige bevoegdheden en middelen onttelen aan de van kracht zijnde teksten om de activiteiten inzake het beheer van de collecties goed te beheersen. In de praktijk worden die bevoegdheden echter niet op bevredigende wijze uitgeoefend. De regels in verband met het driejaarlijkse

kaderprogramma en in verband met de overzichtstabellen waarin het koninklijk besluit van 1 februari 2000 voorziet, worden niet langer toegepast en dat heeft afbreuk gedaan aan de controle- en opvolgingsbevoegdheden van de beheerscommissie, van de POD Wetenschapsbeleid en van de minister. Zij worden niet op regelmatige basis op de hoogte gehouden over het dagelijkse beheer van de collecties. Het systeem voor rapportering over die activiteiten moet dus worden verbeterd.

Het Rekenhof pleit voor een herziening van de reglementaire teksten met als doel slechts één beheersinstrument over te houden, namelijk het managementplan. Bij die herziening dienen de bevoegdheden van de beheersorganen en van de ministeriële overheden te worden nageleefd. Bovendien moet de kwaliteit van de gerapporteerde gegevens worden gewaarborgd door internecontrolemaatregelen, en de interneauditactiviteit van de POD, die bevoegd is voor de FWI, zou op die materie moeten worden toegepast.

De normatieve omkadering van het beheer van de collecties is ontoereikend en verouderd. De steun die de POD Wetenschapsbeleid biedt bij het beheer van de collecties van de KMSKB en de KMKG zou kunnen worden versterkt op het vlak van het beheer van de onroerende infrastructuur, de veiligheid van personen en stukken en de juridische ondersteuning.

De digitalisering van de collecties van de FWI ligt vast in een middellangetermijnplan van tien jaar en er is een budget van 147,7 miljoen euro voor uitgetrokken. Eind 2008, na afloop van de eerste vier jaar van dat plan, was 18,6 miljoen euro van dat budget aangewend. De eerste fase van het project heeft het bepaalde FWI mogelijk gemaakt hun eerste stappen te zetten in de digitalisering van hun collecties.

De minister van Wetenschapsbeleid heeft aangegeven dat het auditverslag de noodzaak bevestigt van de opgestarte hervormingen om te komen tot een optimaler beheer van de federale wetenschappelijke instellingen, en meer bepaald wat betreft het cultureel patrimonium en de valorisering ervan. Ze voegde eraan toe dat bijkomende maatregelen zullen worden genomen om tegemoet te komen aan de geformuleerde aanbevelingen.